

23.10.2017

Keskustelutilaisuus suomalaisen media-alan tulevaisuudesta 20.10.**Osallistujat:**

Liikenne- ja viestintäministeriö	Anne Berner
Yleisradio	Minna Peltomäki
	Gunilla Ohls
Sanoma Media	Pia Kalsta
Alma Media	Kai Telanne
Kaleva	Juha Väyrynen
KMF	Svante Wahlbeck
A-Lehdet	Kaisa Ala-Laurila
Keskisuomalainen	Vesa-Pekka Kangaskorpi
Ilkka-Yhtymä	Ilkka Pirhonen
Mediahub Helsinki	Merja Ylä-Anttila
Posti	Timo Anttila
Telia	Eija Pitkänen
Elisa	Asko Känsälä
Medialiitto	Jukka Holmberg
Journalistiliitto	Hanne Aho
Satu ry	Stiina Laakso
Radiomedia	Stefan Möller
Kopiosto	Valtteri Niiranen
Viestintävirasto	Johanna Juusela
Kavi	Leo Pekkala
Tampereen yliopisto	Katja Valaskivi
Helsingin yliopisto	Hannu Nieminen
Tampereen yliopisto	Marko Ala-Fossi
OKM	Jorma Walden
OM	Yrsa Nyman
LVM	Olli-Pekka Rantala
	Laura Eiro
	Niko Ruostetsaari

* osallistujissa muutamia viime hetken poissaoloja

1) Mediakasvatuksen tilanne Suomessa.

- Kansallisen audiovisuaalisen instituutin (KAVI) apulaisjohtaja Leo Pekkala esitteli mediakasvatuksen nykytilaa ja tulevaisuuden haasteita Suomessa.
  - Lähtökohtana medialukutaito nykypäivän kansalaistaitona, joka koskettaa kaiken ikäisten kansalaisten lisäksi myös julkista hallintoa.
  - KAVIn medialukutaitoa edistävä työ on luonteeltaan hyvin monimuotoista kattaen viranomaistehtävien lisäksi tietoisuuden lisäämistehtävät, toimintakulttuurin edistämistehtävät sekä tutkimus- ja selvitystoiminnan. Olennaista KAVIn toiminnassa on kansainvälisesti poikkeuksellisen moninainen yhteistyö toimialan eri sektoreiden kanssa.

Id Versionumero

Liikenne- ja viestintäministeriö	Käyntiosoite	Postiosoite	Puhelin	www.lvm.fi
	Eteläesplanadi 16	PL 31	029516001	etunimi.sukunimi@lvm.fi
	(kirjaamo)	00023 Valtioneuvosto		kirjaamo@lvm.fi
	Helsinki			

- Mediakasvatustyöllä ja -kampanjoilla on Suomessa pitkäjänteinen historia lapsia ja nuoria koskien, mutta aikuisten medialukutaidon edistäminen on jäänyt vähemmälle huomiolle.
  - Tuore selvitys opettajaksi opiskelevien näkemyksistä mediakasvatuskoulutuksesta valottaa, että kehitys opettajankoulutuksessa on viimeisen 10 vuoden ajan on käytännössä pysynyt paikoillaan. Alle puolet arvioi opintojensa antavan valmiuksia mediakasvatukseen. Opettajakunnalle tarjottava mediakasvatukseen liittyvää täydennyskoulutusta.
  - Aikuisten mediakasvatustyölle tarvitaan poliittisia linjauksia, asiantuntijaresursseja ja tekijöitä.
  - Tarvittaisiin selkeä hanke, jonka tavoitteena olisi tehdä Suomesta maailman medialukutaitoisin maa. Hanke-esitys KAVIn koordinoimaksi poikkihallinnolliseksi hankkeeksi on saanut hyvää palautetta, mutta sen käytännön toteutus edellyttäisi riittävää resursointia. Hankkeen lähtökohtana olisi laaja-alainen poikkihallinnollinen yhteistyö eri toimijoiden kanssa
- Nostoja kokouksessa käydystä keskustelusta:
- Mediakasvatuksen edistäminen on laaja-alaisesti kaikkien tehtävä, ja vastuullisen median tehtävänä on osallistua mediakasvatustyöhön.
  - Riittävän medialukutaidon merkitys korostuu mediamarkkinoiden globalisoiduessa. Keskittyminen vain kotimaisen median sääntelyyn tarkoittaisi, että kansainvälisten ja kotimaisten yritysten toimintaedellytykset eriytyvät. Medialukutaidon lisääminen on oikeansuuntainen vastaus markkinoiden kansainvälistymiselle.
  - Yhteistyötä tarvitaan myös EU:n tasolla, sillä huoli vihapuheesta sekä kansainvälisten alustojen sääntely edellyttävät vahvaa ylikansallista otetta.
  - Tarvitaan myös tiiviitä verkostoja viranomaisten, median ja palveluntarjoajien kesken. Viranomaisten ja media-alan yhteistyö toimii tällä hetkellä Suomessa hyvin.
  - Media-alan yhteistyössä korostuu eritoten Julkisen sanan neuvoston rooli, joka levittää journalistisia totuuteen pyrkiviä pelisääntöjä. JSN toimii kansalaisyhteiskunnalle luotettavana signaalina vastuuta kantavista mediayhtiöistä.
  - Sosiaalinen media murtaa mediatarjonnallaan kansallisia raja-aitoja, eivätkä suuret kansainväliset toimijat välttämättä piittaa kansallisesta sääntelystä. Kansallinen sääntely ei välttämättä paras tai toimivin tapa suurikokoisten kansainvälisten media-alan jättiläisten osalta.
  - Kansainvälinen hyvien käytäntöjen vertailu on tärkeää. Pohjoismainen avoin lähestymistapa poikkeaa vahvasti mediakasvatuksen ja nuorten ja lasten suojelun osalta Etelä- ja Keski-Euroopasta. Pohjoismaissa lähtökohtana perinteisesti ollut luottamukseen, kasvatukseen ja vanhempien ohjaukseen perustuva malli. Etelä- ja Keski-Euroopassa suosittu enemmän rajoituksia, lainsäädännöllisiä keinoja ja virastopohjaista lapsiin suuntautuvaa valvontaa.
  - Suomen tekeminen maailman medialukutaitoisimmaksi maaksi on tavoitteena hieno ja sen edistämiseen on toimialalla yhteinen intressi. Oleellista on lisäksi kaupallisen median integroiminen työhön mukaan, mikä on tärkeää myös kaupallisen median tulevaisuuden kannalta.
  - Sosiaalinen media ja sen tehokkaampi hyödyntäminen edellyttää parempaa ymmärrystä laillisen ja laittoman materiaalin erosta. Tutkimustiedon hyödyntäminen ja käyttöönotto ensisijaisessa asemassa tietoisuuden lisäämiseksi.
  - Sosiaalisen median myötä nuoret toimivat yhä useammin mediasisältöjen tuottajina mm. Youtubessa. Nuorten itse tuottamien mediasisältöjen osalta

- tiedotusvälineillä ei ole sen perinteistä portinvartijaroolia, jolloin nuorten vastuu ja ymmärrys velvollisuuksistaan sekä tuottajana että vastaanottajana korostuvat. Keväällä ilmestymässä tutkimus tubettamisesta ja nuorten roolista sisältöjen tuottajina. Tubettajille tarvitaan ohjeistusta ja koulutusta sisällöntuotantoon liittyvistä oikeuksista ja velvollisuuksista. Pelisääntöjen määrittelyyn otettava myös tubettajat mukaan.
- Digitaalisia palveluita koskevat käsitykset syntyvät usein jo kotona. Tarvitaan uusia keinoja, joilla voidaan lisätä vanhempien valmiuksia mediakasvatustyöhön.
  - Perinteisesti natiivimainonta aiheuttanut huolta ja sääntelyn tarvetta, mutta sosiaalisen median sisällöissä natiivimainonta jää usein ilmoittamatta. Tarvittaisiin keskustelua siitä, miten sosiaalisen median natiivimainontaan voisi puuttua paremmin.
  - Haaga-Helia ammattikorkeakoululla on käynnissä Faktana, kiitos! -hanke, joka vie toimittajia oppilaitoksiin keskustelemaan tiedon itsenäisestä arvioinnista, toimittajan työstä ja journalistisista periaatteista. Tapaamisia ympäri Suomen on ollut tähän mennessä jo yli 200, joita on pidetty erinomaisen avartavina sekä toimittajille että opiskelijoille.
  - Yleisradion Uutisluokka-hankkeella on tuotettu jo vuosia uutis- ja ajankohtais-toiminnan tekemää mediakasvatust materiaalia. Materiaalin kysyntä oppilaitoksissa on ollut suurta. Myös aikuisväestöllä on noussut esille tarve media- ja digitaitojen opetukselle, jota toteutetaan laajemmalla artikkelisarjalla.
  - Osaamista, tarvetta ja resursseja on myös laajasti ympäri valtakunnan. On varottava liiallista pääkaupunkiseudun korostumista.
- KAVIn Pekkalan yhteenveto:
- Valtakunnallisesti mediakasvatustyötä tehdään monilla hyvillä kampanjoilla, jotka pohjautuvat laajaan yhteistyöhön. Kampanjat kohdistuvat usein vain lapsiin ja nuoriin. Mediakasvatustyötä tulisikin kehittää eritoten aikuisväestön suuntaan edelleen unohtamatta lapsiin ja nuoriin kohdistuvaa pitkäjänteistä valistustyötä.
  - Pohjoismainen mediakasvatust ja -koulutus ovat osoittautuneet yhteiskunnallisesti kestäväksi ratkaisuksi medialukutaidon edistämiseen. Viranomais-toiminnan lähtökohtana oltava mahdollisuuksien edistäminen rajoittamisen ja kieltämisen sijaan.
  - Tärkeää myös tiedon popularisointi, sillä tuore tutkimustieto julkaistaan tyypillisesti kansainvälisissä artikkelisarjoissa, jotka voivat olla vaikeasti saavutettavissa tai maksullisia. Akateeminen keskustelu ja terminologia usein myös englannin kielellä. Uutta tutkimustietoa ja -tuloksia on tuotava helposti saataville kotimaisilla kielillä tarjottuna.
  - Sosiaalisen median sisältötuottamista on tutkittu jo jonkin verran. Vain 2-10 % käyttäjistä aktiivisesti tuottaa sisältöä, jota suuri enemmistö levittää eteenpäin. Huomiota kiinnitettävä laajemminkin kuin vain sisällön tuottamispuoleen.
  - Esimerkiksi Googlen ja eritoten Facebookin kanssa tehdään jo nykyisellään paljon yhteistyötä mm. EU:n tasolla. Facebookilla on Ruotsissa toimisto ja he tukevat osaltaan kansalaisjärjestöjä medialukutaidon edistämässä. Kansainvälisten yritysten panostukset mediakasvatustyön hyväksi ovat kuitenkin tyypillisesti melko pieniä yritysten kokoon nähden. Paljon enemmänkin olisi tehtävissä.

2) Mediapolitiikan tila ja sen mittaaminen

- Ministeri Berner johdatti aiheeseen luomalla katsauksen Tanskan Kulturstyrelsenin vuosittaiseen raporttiin median kehityksestä Tanskassa. Kesäkuussa julkaistussa vuoden 2017 raportissa keskityttiin eritoten tanskalaisten median käyttöön. Median tulevaisuus puhututtaa vahvasti myös muissa Pohjoismaissa ja kehityskulut vaikuttavat yhdensuuntaisilta Suomen kanssa. Median käyttö on monimuotoistumassa nopeasti ja digitaalisten alustojen suosio on kasvamassa myös varttuneemman väestön keskuudessa. Koska median käyttö on siirtynyt yhä laajemmin verkkoon ja verkkoalustoille, kuluttajat ovat yhä vähemmän riippuvaisia kansallisten ja alueellisten mediayhtiöiden tarjonnasta. Kansallisten yritysten täytyy sopeutua uusiin toimintatavoihin ja -malleihin, joita globaalit media-alan toimijat ovat muovanneet.
- Mediaselvityksen koordinaattori Marko Ala-Fossi Tampereen yliopistosta esitteli mediaselvityksen tilannetta sekä etenemissuunnitelmaa:
  - Tavoitteena on tuottaa yhteiskuntatieteellinen perusselvitys mediapolitiikan nykytilasta. Mukana myös kansainvälistä vertailua.
  - Tarkoituksena ei sinänsä ole ennustaa tulevaisuutta, vaan tuottaa tutkimuksellista tietoa siitä, missä tilanteessa suomalainen mediakenttä tällä hetkellä on. Perusselvitys nykytilasta palvelee jatkossa myös tulevaisuuskuvan hahmottamista.
  - Hankkeen työpaketit tarkastelevat muun muassa kansalaisten viestinnällisiä perusoikeuksia, median monimuotoisuutta, median läpinäkyvyyttä ja vastuuta sekä mediayritysten liiketaloudellisia toimintaedellytyksiä.
  - Hankkeessa laaditaan myös ehdotus niistä aineistoista ja menetelmistä, joiden avulla Suomen mediapolitiikan kehitystä olisi tarkoituksenmukaista seurata jatkossa.
  - Aineiston osalta tarkoituksena on hyödyntää niitä materiaaleja, jotka ovat vapaasti käytössä. Hankeryhmä ottaa kuitenkin mieluummin käyttöönsä myös sellaisia tilastoja ja raportteja, joita eri toimijat ovat tuottaneet tai tilanneet omiin tarkoituksiinsa.
  - Hanke on käynnistynyt 14.9. ja se päättyy 16.3.2018. Väliraportin on määrä valmistua vuoden vaihteessa.
  - Hankkeessa on mukana tutkijoita Tampereen, Helsingin, Turun ja Jyväskylän yliopistoista. Hanketta koordinoi Tampereen yliopisto.
- Seuraavassa muutamia nostoja hankkeesta käydystä keskustelusta:
  - Hankesuunnitelmaa pidettiin hyvänä ja hankkeen katsottiin luovan kattavan nykytilan tilannekuvan suomalaisesta mediakentästä.
  - Mediakenttä ja -markkinat muuttuvat nykymaailmassa äärimmäisen nopeasti, joten on pidettävä huoli, että perusselvitys luo riittävän pohjan tarpeeksi kauaskatseiselle tulevaisuuskuvalle ja skenaarioiden hahmottamiselle.
  - Osa muutoksista on nopeita ja osa vakaampia. Esimerkiksi TV:n asema on pysynyt suhteellisen vakaana, kun taas mobiilidatan käyttö on kasvanut merkittävästi.
  - Television mainostulot kutistuvat ripeästi ja se voi johtaa tulevaisuudessa nopeisiin vaikutuksiin. Taloudellinen nousu ei ole juurikaan heijastunut median mainontatulojen kasvuun. Osuus mainonnasta sosiaalisessa mediassa ja Googlen palveluissa voimakkaasti nouseva.

- On tärkeää korostaa riippumattoman journalismin merkitystä itsensä demokratian kannalta. Tältä osin median toimintaedellytysten turvaaminen ja esille nostaminen olennaista.
  - On varottava, ettei Yleisradio ja sen rooli korostu hankkeessa liiaksi. Kaupallisen median tilanteesta on pyrittävä luomaan mahdollisimman realistinen kuvaus.
  - On tärkeää myös avata keskustelua siitä, miten suurten kansainvälisten mediayhtiöiden kanssa voitaisiin sopia tarkemmin lävitse niiden vastuusta tarjoamiensa sisältöjen osalta.
- Ministerin yhteenveto ja jatkotoimet:
- Tutkimushankkeen väliraporttia odotellaan vuoden vaihteen tienoilla ja loppuraporttia maaliskuussa.
  - Tarkoituksena on keskustella jatkotoimenpiteistä ja mahdollisista politiikka-suosituksista tutkimushankkeen loppuraportin pohjalta.
  - Kaikki Pohjoismaat ovat omalta osaltaan tehneet paljon taustatyötä yhdessä järjestökentän ja akateemisen yhteisön kanssa. Loppukevästä olisi myös tarkoitus pohtia mediapolitiikkaa yhdessä muiden Pohjoismaiden edustajien kanssa.